

Depot Legal LE DIRECTEUR H. H. H. H.

TIẾNG-DÂN

Chịu nhiệm kiêm Chủ bút HUYNH - THỨC - KIANG

叢

LA VOIX DU PEUPLE

民

BẢO QUẢN Đường Đông Ba, Huế

Giấy thép số 62 Giấy thép: TIẾNG-DÂN - Huế Hộp thư số 31.

Nhân tài vì dùng mà sinh ra, vì không dùng mà mất đi.

(Danh-ngôn Tàu)

GIÁ BÀN

DÒNG-PRÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm - 200	6.000
Sáu tháng - 100	3.000
Ba tháng - 50	1.500

Mua bán phải trả tiền trước.
Thư và mua bán gửi cho M. TRAN DINH-THIEN - Ai đang quảng cáo việc riêng xin thương nghị trước.

VÌ SAO NƯỚC TA CHẠM CÓ NHÂN TÀI

(Tiếp theo)

Trừ ra sau này, con cháu các nhà đại phú gia sản tiền bạc mà lại sâu nhiệt tâm thành tại nước, thì trong nước mới có thể mong sản xuất nhân tài được. Song phần nhiều hạng người ấy lại ít ư mà công, nhọc xác; còn phải đương sự để tiền khiên trong cuộc truỵ hoạn, có thì giờ đâu mà nghiên-cứu?

Oi! kẻ nghèo sản nhiệt tâm thì không có « thể », còn kẻ giàu có « thể » thì lại không sản nhiệt-tâm. Cứ vậy mãi, biết bao giờ trong nước mới có nhân tài?

Ta thường thấy, không còn giấu tích gì nữa!

Ta hãy xem các nhà phú hộ Âu - Mỹ dùng tiền để làm việc công ích, như Rockefeller, Carnegie, Nobel. Người thì xuất tiền lập trường đại học ở ngoại quốc để học sinh nước mình đến học, kể thị xuất của lập viện khảo cứu hay thí-nghiệm; kẻ thì đem tiền treo giải thưởng để khuyến khích nhơn tài đua nhau trước thuật phát minh.

Những việc to lớn như thế hiện bây giờ ta chưa làm được. Song phú hộ ta có thể lợi dụng học sinh tốt nghiệp ngoại quốc về, trước để làm lợi cho mình sau nữa cho học - sinh có đường nghiên cứu để thành tài.

« Bên bắt cấp, bên thất quá, hai bên hòa lẫn với nhau lỵ số trung bình có lẽ mong kết quả được. »

Cần việc gì cần vốn nhiều, mới phú gia trong tình góp vốn làm hội thương mại, kỹ-nghệ, thì lời lại càng thêm nhiều. Như thế tương lai mới mong có nội hóa để dùng và xuất cảng, mà vốn của phú gia cũng mỗi ngày một to, không thiệt thời chút nào cả.

Không làm như thế dù có cho thiếu niên anh tuấn xuất dương du học nhiều nữa, khi tốt nghiệp trở về hoặc làm công cho nhà nước, hoặc làm công cho các công ty ngoại quốc thì nước Nam vẫn không được ích gì.

Vả lại mỗi năm cho người đi du học mỗi nhiều, khi trở về nước nhà không đủ chỗ làm ăn; ngạch nhà nước có hạn, không nhét vào đâu được; các công ty không khi nào dùng thừa người. Như thế lại thêm một hạng người có tài mà vô dụng, tất nhiên phải đi làm cần. Cái hại lấy chung cả xã-hội.

Muốn trong nước có nhơn-tài mà tránh được sự hại ấy thì một mặt phải phát học-sinh xuất-dương du học, một mặt ở nước nhà phải lập công-nghệ, thương-mại lớn để lực-dụng lấy học-sinh tốt nghiệp.

Có thể mới mong mới có nhơn tài, có nội-hóa; có thương-mại, kỹ-nghệ phát-đạt; nên kinh-tế bởi đó mà được nâng cao; nên kinh-tế có năng lực mới mong nên chính-trị vững bền được.

Ước - ao rằng mấy đến nguyên vọng này sắp đến ngày thực hành thì may mắn cho tiền đồ Việt-nam lắm.

Một người kỹ sư Annam

Ước - ao rằng mấy đến nguyên vọng này sắp đến ngày thực hành thì may mắn cho tiền đồ Việt-nam lắm.

VẠN VĂN

Tặng báo "Tiếng-Dân"
Mặt khoảng trời Nam, dựng một nhà.
Lấy làng Vũ-tru "Tiếng-dân ta"
Van-minh chúng vọng từng kim, cổ,
Khải hóa gương lòng về gấm, lụa,
Tinh-Tây dừ trong hồn Cổ-Quốc,
U-mê phá sạch mộng Nam-Kha,
Nước non rợn rờ trời Nam-Việt,
Bốn bề vang rền khúc khải ca!

Song Nam Nguyễn-VAN THỤỘC
(Gia-Định)

Vịnh bà Trưng-Trắc
Ngự nước, thu chông nặng biết bao!
Xông pha chi đợi sức ai nào?
Trao tay em Nhị vai thanh kiếm.
Chém cò thủng Tô một ngọn dao.
Mũi bi. l máy rêu mà khiếp nhực!
Cho hay khun-giêm cũng anh hào!
Tâm gương trịnh-liệt còn treo đó,
Ai thấy ma ai chẳng thẹn sao?

B. C. HOÀNG-LINH

Tức Sự
Khen cho yếu thược lại cười hồng,
Chân nổi vườn hoa xum bươm ong.
Lời nhât danh chim, khôn bủa
[phụng]

Mùi thơm như cá, để câu rồng,
Voi không nên nổi trâu làm lớn.
Cây dổi vì chưng cạp xuống đồng.
Kẻ đi giết xem trời thổi vẩy vẩy,
Kẻ đi bắt rai có chim nhồng?

H. ƯU NHÂN

Chơi chùa Ông Rau (1)
Tê lăm! Ông Rau ông hời ông!
Ông đi đâu mắt bỏ chùa không.
Hang sâu phủ kín bụi giờ ở.
Vách trống không ngàn trăn gió lừng.
Nước óng như làn sương trên nắng hạ.
Cát đương vùi mỗi ngọn triều đông.
Có ai nổi đầu tu hành trước.
Đài-cảnh còn soi rạng núi sông.

Trúc-trai

(1) Chùa Ông Rau là chùa là ở núi Long-phụng và tỉnh Quảng-nghĩa, chùa ngó ra biển, dưới chùa chùa có giếng.

TẠP-LOẠI

Một bài kinh tế học Ngân-Hàng

(les Banques)
(Tiếp theo)

2. Đe dang-ngân-hàng (Banque hypothécaire)
Đe dang-ngân-hàng là một ngân-hàng lập ra trong các thành phố to lớn và mở chi-điểm khắp các tỉnh, các phủ, các huyện.

a) Mục đích của Đe-dang ngân hàng. - Lập ra để giúp vốn cho các nhà làm nghề làm ruộng có thể đem nhà ruộng, đất với vào ngân-hàng mà vay tiền.

b) Cách hoạt động của Đe-dang-ngân-hàng. - Những nhà đe-dang ngân hàng thường là của các nhà tư-bản lớn trong nước lập ra.

Cách hoạt động của Đe-dang-ngân hàng khác hẳn cách hoạt động của Trư-súc-ngân-hàng. Nhà Trư-súc ngân-hàng dùng tư bản của kẻ khác mà làm lợi cho mình. Còn đe-dang ngân-hàng thì lại dùng tư-bản của mình mà làm lợi cho kẻ khác và làm lợi cho ngân-hàng nữa. Nên ngân-hàng phải có tư-bản lớn lao.

Sản có tư bản lớn lao, ngân-hàng cho vay những món tiền to; kỹ-huân thường thường khoản đến năm sáu mươi năm.

Mỗi năm trả lãi vốn và lời cho ngân-hàng. Đến cuối kỳ hạn thời trả xong cả vốn cả lời.

Lại nữa những nhà khai khẩn hoang địa, các nhà chế tạo cơ khí, các nhà đĩnh nghiệp muốn gây nên sự nghiệp các công ty vay những món tiền to. Nhiều khi đến vài mươi năm mới thành nghiệp, mới có sinh lợi, mới có tiền dư mà trả cho ngân-hàng.

Xem cho thời rờ Đe-dang-ngân-hàng có ích cho Nông-Công-Thương nước nhà biết là bao nhiêu.

Ở Pháp ngân-hàng to như là (Crédit foncier de France). Đó cũng là một đe-dang-ngân-hàng lớn của nước Pháp. Lập ra tại kinh-đô Paris và mở chi-điểm tất cả trong các hạt-Tư-bản to lớn, nên làm được những việc to lớn. Thương mại thực nghiệp, kỹ nghệ nước Pháp càng ngày càng phát đạt thêm, cũng nhờ Đe-dang-ngân-hàng đó vậy.

Tiếc rằng nước mình nghèo, không có những nhà đại-phú; những tay tư-bản lớn lao để cho người ngoài đem tư bản vào mà chiếm hết lợi quyền của mình.

Tiếc thời đáng tiếc thật, nhưng cũng nên trông mong cho người ngoài lập ở xứ ta một nhà Đe-dang-ngân-hàng to lớn, mở chi-điểm khắp trong ba kỳ, khắp các làng, thôn, xã, để cho các nhà tư-bản mà mở mang công việc.

Hai nhà ngân-hàng hiện ở xứ Trung-kỳ cũng có cầm đất và nhà. Nhưng không cầm đất nhà ở xa ngân-hàng. Nhà ở tại Tourane thì cầm đất nhà ở tại Tourane mà thôi. Cũng ít khi cầm đất nhà ở thôn quê. Hai nhà ngân-hàng đó không chuyên về việc cầm đất, ruộng, nhà. Vậy không thể gọi là đe-dang-ngân-hàng được.

(Còn nữa)
Đ. Đ.

Giữ gìn da trâu bò

Những vật liệu ta có thể cung cấp cho công nghệ các nước mỗi năm xuất cảng không biết bao nhiêu mà kể. Hãy nói riêng những da trâu da bò, trong hơn năm năm gần đây xuất cảng sang Pháp sang Hồng-công và sang Tây Âu, đánh giá cũng đến hơn chín triệu bạc.

Năm	Da xuất cảng
1921	9.530 tạ
1922	12.147 "
1923	23.121 "
1924	22.077 "
1925	21.978 "
1926 (6 tháng đầu)	10.123 "
Tổng cộng...	98.979 tạ

Trung bình giá mỗi cân da khô là một đồng thì 98.979 tạ bán tới: 100.000 x 98.979 = 9.897.900.000

Ấy là chưa kể da thuộc đồ (1.981 tạ), cũng những da đã thuộc rồi (27.218 tạ)

Xứ Đông pháp thực là đứng vào hàng thứ hai trong các thuộc địa có thể bán cho nước Pháp nhiều da nhất.

Song tiếc thay! ta không biết cách giữ gìn da, nên nó thường hư hỏng lắm. Ta phải biết rằng tìm da có nguyên lãnh tốt đẹp mới bán được tiền và mới dùng được việc. Và trong các nghề, thực kỹ nghệ nào kho bãi nghề thuộc da, bởi vì da đã để thời lại không mấy người

chịu khó giữ gìn phơi-phồng cẩn-thận: nào dầm mưa, nào giải nắng, nào sương nhượ máu, nào dầy những phân, nào dầm những nước dãi, thời thì dù mọi cách làm cho da phải mục nát. Những da ấy đem thuộc tất hỏng.

Vậy ta phải lưu tâm đến cách thực giữ gìn da, cho khỏi hỏng những tấm da mà ta vẫn để phí phạm mất. Đó chính là một cái nghề vụ vậy.

Và chúng bây giờ nhiều nước, đương thiếu da dưng.

Hồi đầu năm 1923 đã có đến 12 triệu (12.000.000) cân da to tư hành trên t ế giới, thành ra không đủ da để lột ngân ấy mũi xe, dù có lấy hết cả da các súc vật còn sống mà lột thực mỏng ra cũng còn thiếu. Vì thế bên Hoa-kỳ đã phát hiện ra nghề làm da giả, giả bán giá rẻ cũng đắt dụng lắm, như lột mũi xe, làm thối lung, làm cấp, làm va li, làm hộp con để đựng những đồ vàng bạc v.v. . . . Ấy người ta thì thiếu thốn đến thế, mà anh em ta có của bò phi có đáng tiếc không?

Trước hết phải xê tư dĩa ưc lên thàng tới dĩa mới dười; rồi lấy hết lợi quỳên của mình.

Tiếc thời đáng tiếc thật, nhưng cũng nên trông mong cho người ngoài lập ở xứ ta một nhà Đe-dang-ngân-hàng to lớn, mở chi-điểm khắp trong ba kỳ, khắp các làng, thôn, xã, để cho các nhà tư-bản mà mở mang công việc.

Còn ư ăn cũng xê ở dĩa phía trong, mà bốn đường xê phải đi thàng tới con đường xê dọc vưc rồi.

Khi lột phải dĩa mũi dao vào phía trong thít cho tằm da được nguyên lành, vì rằng những lỗ mũi dao ở dọc xương sống, ở hai bên vai cũng hai bên đùi tất hệ trọng, có thể làm mỗi tấm thiệt mất đến 15.00 hay 2500. Không nên dùng những dao nhọn mũi và đứng giao cho những người chưa được thạo việc làm. Nhất là khi lột bò gây phải rứt cần thân mới được. Ta nên nhớ rằng da bò ta thường hay xây sứt và có vết sẹo, nên lại càng phải giữ gìn lắm nữa.

Ở một vài nước bên Âu-châu, người ta có thường cho nững người khéo lột da và thường dùng một thứ dao riêng có hai lưỡi để mỗi dao khỏi bấp vào da. Thứ là mấy dĩa hay, nên bắt chước.

(Còn nữa)
NGUYỄN-TRỌNG-TRÚ
Thủ-Y - IIIE

VIỆC TRONG NƯỚC

Tin báo các nơi
Ở Đà sơn. Có bị một trận "đỏ cây nước" thiệt hại rất nhiều: nhà cửa sụp đổ, vật dưng trôi mất. Nhiều chỗ nước khò cả lên mái nhà, thuyền bè bị sóng dấy mất.

Cột đèn điện và cột, giầy thép bỏ ngang giữa đường. Con đường Đà-sơn ở Hải-phong bị ngập nhiều đoạn, một làng ở bãi bể bị sóng cuốn mất hết cả nhà cửa.

Ở Hải-phong. Thủy triều lên mạnh, chiếc tàu Đông-khánh gó đánh mất cả mái tàu, các xưởng máy bị nước ngập không chạy được. Các tầng ở hai bên sông lút hơn một thước tây.

Ở Nam-định. Các phố bị ngập tràn, các xưởng máy cũng bị hư hỏng.

Miền Văn-Lý, Đà-Lông bị lụt, có hai khoảng đê vỡ, có thiệt đến hơn một ngàn người.

Ở Quảng-Yên. Mặt nước lên tới 5 thước tây, ngập cả cái đê ở Hải-nam, ruộng nương ngập sạch, đê vỡ nhiều chỗ, con đường thuộc địa đứt hết 10, thước tây, cái cầu ở Ung-bị bị trôi mất.

Ở Hải-dương. Đường đi Đông-Triều và Hải-phong phải hư hỏng. Các nơi thấp trong thành phố và đường xe lửa đều bị lụt cả, song không tai hại gì mấy.

Ở Thái-bình. Đường xa cầu cống và cửa nhà hại nhiều lắm, nước tràn quá con đê Thủy-anh và nước mợn ở "Đê Tràn" vào trong đồng. Ruộng nương vũng ầy chắc hỏng hết cả.

Ở Lạng sơn. Thành phố đều bị lụt, đường Hanoi Saigon bị ngập đến 60 phân tây.

Ở Sơn-tây. Thái-nguyên, Tuyên-quang. Bắc-kạn. Mưa gió vẫn to, song mùa màng không lấy gì làm hại lắm.

Ở Bắc-giang. Đường thuộc địa và những đường ở Phủ-lạng-thương và Lục-nam đều bị lụt cả. Con đê Cẩm lý nước ngập không trông thấy nữa.

Ở Thanh-hóa. Mưa gió suốt hai ngày, cây cối và cột giầy thép đổ ngổn ngang. Những nhà tranh ở phố Tân-lập đều bị xô đổ cả. Các nơi ở gần bể như Sâm-sơn ngoài giới bảo còn bị nước tràn ngập, nhà cửa cái thì sụp cái thì trôi ra bể.

Ở miền Ngọc-giáp chết đuối hàng trăm người. Lúa năm nay tuy tốt song bị trận bão này không chắc còn gì.

Ở Nghệ-an. Trán bão này tai hại lắm: phố xá và xưởng máy bị đổ sụp nhiều nơi, lại có một cái nhà chứa hàng dài 25 thước tây bị đổ sạch. Đường xe lửa nhiều chỗ bị đứt lụn, cột giầy thép và cột điện bị đổ gãy, có một người đàn bà phải chết vì giầy điện quắn. Ở Hạc-g mai và ở Cửa-lò, bị chia hại nhiều nhất: nhà cửa cái thì đổ cái thì bốc không biết bao nhiêu.

Ở Huế. Mưa gió dữ dội, song không thiệt hại gì, duy có cột cờ ở làng Khải-Định bị gãy thối.

TRUNG-KỲ HUẾ

Lại một thứ sách bị cấm!
Theo nghị định của quan Khâm-sứ ngày 10 Septembre 1927 và tờ thông tư của viện Co-mai ngày 19 tháng 8 ta, thì quyển Lịch-sử của Trương-giới-Thạch quyển thứ hai, của ông Nguyễn-mạnh-Thông làm ra tại nhà in Lon-Quang vẫn cấm không được lưu hành trong địa hạt Trung-kỳ.

Thôi, biết nữa đời ông Trương-giới-Thạch cũng được.

Ký son

Ông Tây quả nóng.
Bữa 24 Septembre 1927, khi 6 giờ chiều, thầy Trương D. đi làm việc ở tòa Lục-lô về đi theo con đường Bao-vinh, huyện Hương-trà, lên đèo địa phận Đốc-Sơ, vưc 2 cái xe ông tây và bà dăm đi xuống, ông tây đi xe đúp, bà dăm đi xe tay, hai vợ chồng đi ngang nhau, ông kia đi bên trái, bà n-đi bên phải, vừa đi vừa nói chuyện, dưng nhậm xe thầy Trương kia, ông tây có bị thương nơi con mắt, xe thầy kia thì ngã ra; còn thầy kia xe nghe ông tây nói x-ỉ-ỏ, x-lào thì nó dăm dăm cắt mất, cái xe đúp nhào lúi, thầy kia

ngồi bó rọ ở trên thang áo, dây không được, bị ông tây xách cổ xuống dưới, đá, dẫm, cù, ai trong nhà cũng phải xông xông, cho đến nỗi bà đâm cũng phải can mà con lối đấm của ông ta cũng không bớt. Hồi lần, thấy ấy mới thoát thân ra khỏi, ông tây lại thuê người kéo xe đem qua cơ.

Ông tây bị thương nơi con mắt mà nỗi đau cũng là thương tình, song đau thể nào, cũng lòi tại tên kéo xe chở người ngồi trên xe có can gì mà bị đánh? Tây Thông kia hiện năm nhà thương; còn có 11 chừa biết xử ra thế nào, khi nào được tin bản báo sẽ đăng tiếp.

Thật là: "cái lý người mạnh khi nào cũng chiếm phần hơn"

Thương-lâm

NGHỆ-AN

Công hiệu chữ đồng (Vinh)

Lối đầu tháng Mars năm nay, các anh em làm thợ ở nhà máy Tram (Vinh) có đồng nhau làm đơn xin ông chủ tăng lương; nhưng trông mãi không thấy tin tức gì khác.

Nay mới có giấy ở Hanoi tư vào, cho phân nhĩ người thợ được tăng lương kể từ người nhiều, kể từ ngày 1er Mars là ngày gởi đơn xin thêm.

Đồng lòng thì làm gì cũng được xem một việc dù dù biết.

Phóng-sư

Lâm pháo bị hại (Vinh)

Mới đây có một xưởng làm pháo mới mở ở Tram (cách Vinh độ 1 ki-lô-met) vì vô ý thế nào, làm lửa bèn đến ruộng thuốc pháo, nó chạy dưng dưng, khơi lên đen ngùi làm tan nát mất ba gian nhà người và thiệt hại mất ba mạng người.

Nghề làm pháo nguy hiểm như thế, ai là người làm nghề ấy, là chẳng nên cần thận lắm ru?

P. ong sự

Trung thu dâng nội hóa (phủ Diên)

Tôi có xem báo Đ. P. T. B. số 621 ra ngày 2 Septembec về mục K. L. P. T. có đăng lễ Trung thu cho người mình, và có ý phân rành cho người mình đã nhận tuần mà theo lệ Tàu, lại xa xỉ mà dùng bánh khách, thật thế, cái đại của người mình thì không sao biết được! Mới rồi 3 vì phụ mẫu Đông-thành Yên-thành, Ông bèn lưu có mở chung một cuộc thưởng Trung thu tại phủ Diên thiết là vui vẻ. Khi thưởng cuộc, trong bàn có dùng trái bầu bánh khác, hay không? Chẳng tới là dân không được gần, rồi, nhưng có nghe tiếng đàn nhịp phách, và động quyền tương của các cô dâu, cái đó thì thật là "nói hoa" Và đương buổi tháng ba tháng tám, dân cũng nhớ nghe tiếng hát mà khuấy đời đi được.

Một người dân phủ Diên

QUẢNG-BÌNH

Y tế có phải thế không? (Đồng hời)

Ở nhà thương, mấy người dân, bà để nằm hạng bỏ thì ai đi ra khỏi lấy cũng phan nàn rằng: "Mình đi cực khổ đem thân đến nhờ nhà nước mà rùi lại gặp cô đồ quá, nghiệt Thuộc thang tâm rùi không ai chăm nom, lại còn bị đập đầu hất hùi trâm đường"

Ồi, nhiều di u phủ lấy giá gương, Người trong một nước hãy thương nhau cùng.

Kỳ giả nghe những lời than oán của bọn cũng dân mà sự nhờ đến lòng bác-ái của một vị nữ-khân-hộ Anh đã nổi danh lừng lừng lấy trong thế kỷ mười-tám.

Hoành-sơn

14 người thiệt mạng (Long-dại)

Ngày 26 Septembec 1927, khi đi qua đò Long-dại, kỳ giả thấy một đay 13 người nằm chết ở dọc đường lấy làm lạ, hỏi ra mới biết mấy người này là phu làm mòng cầu; khi 2 giờ rưỡi sáng xuống thuyền cầu (cloche à plongeurs) bị máy nổ thể nào mà bắn đi mất một người xuống sông còn 13 người, thì chết, tức là 13 cái thây nằm đó, còn người bán đi mất thì đương mộ chưa thấy xác.

Nghe nói trong 14 người chết hôm ấy, thì có 10 người Thừa-thiên 3 người Quảng-trị 1 người Nghệ-an. Tôi ng ếp quá!

Một người đi đường

KONTUM

Dân Annam đề làm !!!

Một hôm tôi có việc đến Tòa Án Kontum, gặp được chuyện sau này: Nguyễn có con họ của một người Mọi kia phá rạo vào án lùa trong một cái rẫy của một người Annam, mới bị người Annam giết chết; người Mọi đã nhận bỏ đem về ăn thịt, bởi đúng đều kham lạp nơi thì sự hư tại trong rẫy cũng ước bằng gia con họ.

Quan Tòa cho mời quan Phủ ở tại để hỏi y kiến. Quan phủ nghe xong đầu đuôi trả lời rằng: "Việc này tôi xử như vậy thì yem; vì người Mọi đã nhận con họ đem về ăn thịt, thì người Annam p ai dèa liền một p ần nữa là xong. Quan Tòa lấy làm lạ, hỏi rằng: "Người Mọi đã có lời không giữ bó để đi phá của người, lại được ăn thịt con họ chết, khỏi phải đền lùa mà lại được người Annam đền bù cho nữa, con người Annam đã mất lùa mà phải đền bù như thế là nghĩa làm sao?"

Quan Phủ nói: "không sao, vì dân Annam đề làm, khiêu sao, nó đương vậy, chứ dám nói chỉ đầu, nên đề khiến cho nó đền phứt là xong chuyện".

Ồi! Nghe nư vậy phải rụng rời! Quan p y-mâu chàng nững đã không biết bình vực dân mà lại còn ép dân phải thiệt hại một cái; vô lý như vậy nữa.

Một người dân Annam

BẮC-KY

HANOI

Việc 12 người bị bắt ngờ là trốn đi tù

Đến 27 Septembec này, tòa án Moncay sẽ xử đến việc 12 người cùng bọn với M Nguyễn-khuông-Trực bị bắt ở Moncay độ trước, tình nghi là muốn trốn sang Tàu, bởi vậy hôm mới rồi đã có hơn 30 người lính giải 12 người kỳ từ ngục Hải-pơ-ong xuống tàu ra Moncay.

T. N. D. B.

Hai cô nữ học sinh sang Tàu

Cô Ng. thị-Nghĩa tức Bích sơn Tâm, và cô Phạm-huyết-Lâm tức Băng-sơn-Tâm, nguyên là học trò cô dờ cùng với Phạm-vân-Giếm, và Ng-huy Lang, đi Moncay rồi sang Tàu, bị sở mật thám bắt được. Hồi thì những người bị bắt khai rằng định sang Tàu để buôn bán chứ không có làm sự gì trái phép cả. Nhưng vì không có giấy thông hành nên tòa Nam An Moncay phạt Phạm-vân-Giếm và Ng-huy-Lang mỗi người 1 tháng tù, còn hai người con gái mỗi người 10 ngày tù, Quan Chương lý chống án, xin phạt nặng và nói rằng: chính những người ấy trốn sang Tàu không phải buôn bán, cốt là nhập vào bọn phản đối Chính-phủ bảo vệ, hiện Phạm-vân-Giếm và Ng-huy-Lang, lại khi ở lao ra thì đi dưng mất. Vì thế tòa Thượng thẩm hoãn lại để xét xem hiện nay hai người ấy ở đâu rồi mới tuyên án.

T. N. D. B.

HẢI-PHÔNG

Đầu xuất cảng

Năm 1926 nước ta xuất cảng được 6762 quintaux đầu trâu (ricin) và 6.807 quintaux đầu lợn, số ấy so với năm 1917 gấp tới mười lần.

Thóc gạo xuất cảng

Từ tháng janvier tới tháng Août số gạo xuất cảng đi ngoại-quốc như sau này:

- Sang Pháp: 1.762.409 kg, gạo trắng, 601.171 kg tằm; 180 kg thóc. Sang Nhật: 203.355 kg gạo. Sang Hương-cảng: 97. 623.107 kg gạo trắng; 3.880.200 kg gạo nếp; 638.321 kg tằm; 47.725 kg tằm nếp. Đi các xứ khác: 611.182 kg gạo.

NAM-KY

SAIGON

Hội đồng quân-hạt

Ngày 16 septembec, hội-dồng đợc mấy đều thỉnh cầu của các ông hội-viên Tây và Nam.

Ông Causin theo xe lửa hay trẻ nên xin chiếu theo giờ xe đến mà sửa đổi thời biểu lại. Ông lại xin cấm người Nam đi vào Pháp lịch làm đại biểu cho người Nam. Ông Chiểu phẩn đối rằng: hiện nay người Nam có học thực và đủ tư

cách làm hội viên còn ít, và lại những người Nam tuy vào Pháp lịch nhưng cũng vẫn là người Nam. Ông Hérauld đem đều thỉnh cầu ông Causin bỏ thăm thì không ai biểu đồng tình cả.

Có một lời thỉnh cầu xin chánh phủ cho phép mấy ông đốc-giáo Tây và Nam đã lòng sự nhà nước 7 năm được giay trường riêng ngoài những giờ ở công sở.

Ông Hérauld nhắc lại rằng Hội-dồng quân-hạt đã xin các cách hội 40ng c ioh-phủ mà p ù Toàn-quyền cũng đã nhiều lần hứa t. l hành

Nay nếu muốn cho đều canh cải ấy chúng thì hành và tỏ ý nguyện quả quyết của hội-dồng quân-hạt, thì nay ông chánh-hội-trưởng H. D. Q. H. sẽ không ra Hanoi dự-hội-dồng chánh-phủ nữa, Ông đem đều ấy bỏ thăm thì được 16 phiếu thuận, trong số ấy, hết 10 phiếu của ngbi-viên Nam.

Sau hết ông Hérauld đứng dậy tuyên bố bệ mạc và cảm tạ các hội-viên Tây và Nam đã đem lòng nh ệt thành với Hội-dồng quân-hạt và các viên lòng-sự đã hết sức lo việc trong mấy ngày Hội-dồng.

VINH-LONG

Tam bình Khuyến-học-hội

Ngày 15 septembec, các hội viên nhóm tại nhà hội Mỹ-thành-trung lúc năm giờ chiều, có 28 hội viên có mặt và 17 hội viên vắng mặt.

Đến 6 giờ, bỏ thăm bầu cử ban trị sự tạm thời.

Ông Nguyễn-năng-Cần được cử làm chánh hội trưởng.

Ông Nguyễn-vân-Phụng làm Phó hội trưởng.

Ông Nguyễn-vân-Ngợi làm Thư-ký Ông Nguyễn-trọng-Phủ làm Thủ-bồn Ông Võ-thành-Lý làm P. ù thủ-bồn Ông Lê-lân-Thành và Ông Nguyễn-thể Hà làm Kiểm-sát.

Khi cử ban trị-sự xong, ông Lê-tấn-Thanh giao sổ sách lại cho ông Chánh hội trưởng duyệt ký, và mấy ông đặc cử đứng giấy cảm ơn hội viên hừa xin hết lòng giúp việc hội. Đến 8 giờ, giải tán.

N. N. C. lai cáo

CẢI LƯƠNG HƯƠNG TỤC

Những điều nên cải lương

(Tiếp theo)

Day chỉ có việc hôn thù, thì ngày nay giống như đã cải-lương được một vài phần, trừ những hạng trong học trên đầu, hoa tướng liễu ngũ, vì cái tình dục mà tương nhau, vì cái bảo danh mà lấy nhau thời không kể, ngoài ra cũng đã có nhà biết cái nghĩa con trai lớn phải dựng vợ, con gái lớn phải lấy chồng, gởi nơi xứng đáng đem hồi trong ít lâu là xong việc, coi cũng đã có cách gần dị hơn trước nhiều, song lấy cả toàn đar mà nói, thời đó chỉ được một số ít mà thôi, chỉ biết học nhiều là nhà khác con biết giữ

cách lối thói phiến phưc. Ở nhà quê mà đi hỏi được một cô dâu, ít ra cũng phải đi lại đến hai ba năm, đến lúc mà cho cưới thì nhà gái ngoài liền thách-cưới lại đòi thêm xôi rượu lợn gà, trang sức hồ-môn, nếu không đủ, nhà khá giả, phải viết văn-tự gán ruộng gàu vườn, nghèo thì phải đi cầm đi cõ. Ồi, gã con mà chẳng khác gì bị nạn bị tai.

Nơi thành thị thời lại không như thế, k i con đã đến tuần cấp kê, thì đư là người con gái, chứ cha mẹ cũng năm lura bảy lộc, sao cho được người có bằng nợ bằng kia, làm tòa này số khác, để mong sau con được hưởng cái danh dự là có là bà, không nữa thời gặp ghe những nơi nào làm bạc nhiều tiền, áo quần lóc loẹt, lên xe xuống ngựa, để con sau không phải khó nhọc, coi ngời đó mà ần, chờ ít ai phân trong dục con mà ồng dối, kiêu bạnh hay cứ chỉ của người đó thể nào mà gã con. Đến lúc may mà gặp được một lương duyên như những hạng người đã nói trên, lúc cưới xin thời đòi nào vòng nào lột, nào xuyên nào bóng, làm tựa hồ như cách gặp được một khách hàng con vậy.

Lại còn cái tệ ham danh giá cao, bằng lộc hậu, mà kén trọn cho được nơi bằng nợ bằng kia, tòa này số khác; chưa được nói như vậy, bầy con treo giá ngọc dợi khách đồng sàng, nào ngờ giá kén kạn hôm, bóng chiều đã xế, lúc bảy giờ cao không với, thấp không thông, lán là lại thất thân với người nhà thầy tớ, việc đó là thường.

Còn cái tệ ghen con trai, phần nhiều bạn thanh-niên ta ngày nay, vì hai chữ "nhân-sắc" quyền dụ, thành mãi miệt chơi bời, trăn cưới suốt đêm, cuộc vui đầy tháng, không còn để tâm chút nào về quốc-gia, xã-hội, không còn biết chút nào là nghĩa-vụ là trách-nhiệm. Điều này về phạm-vi phong-hóa chứ không phải tập-tục, không thể nói kỹ trong bài này.

Mé tin. - Cái lòng tin ngưỡng của người ta, thời nước nào và dân tộc nào mà chủ có, nhưng người ta đem lòng tin ngưỡng, cái mục-dịch là cầu c o luân-lý được báo-tồn, cho đạo-dức được hưng-khởi. Nào phải như dân ta, mà những chuyện huyền hoặc, tin những mối dị đonn, vì đem lòng mê tin quá, mà có khi làm hại đến sinh mệnh tài sản. Xem như mấy hôm dịch tả đó thời biết, trong nhà có người bị bệnh thời không chịu tìm thầy chạy thuốc, chỉ mua hương vàng di vin vài miều no đến kia, rồi đem nước lạnh với tàn hương về cho uống, người bị bệnh tả mà còn cho uống tàn hương nước lạnh, chỉ khác gì lừa đồ lại đồ đầu thêm, thế có chết thì đồ eo đó là tại quan-ou đã có số bất.

Nói ra thời đạo qui thần u u minh minh, nó biết có hay không, không hay có, song vì đầu mà có nữa, cũng nên tuc câu sách "kiab nhi việc chi", lẽ nào trong nhà đưng đến ốm đau, hay làm ăn không phát tài, lại đi lạy hết gốc

cây đa cây gạo, qui thần nào mà giàng làm vào những chỗ ấy để hàng ngày làm p ợ cho chúng sinh. Nhất là đàn phũ nữ lai quá sung tin, nay tin như đã thanh một cái, ngày tuần niên, au sau vào cốt luy rồi, đầu có cao thấy hay thuốc đến đau, nhất cần vị tất đã yêu trừ cho noi.

Còn một cái tệ nữa cũng vì lòng mê xang tin nhầm mà có khi cha mẹ làm ai suốt đời con, nghĩa là lợc con đã đến tuổi gả chồng, gpp có con nhà từ lễ, đời bên cần lura vừa dỏi đi hỏi, song cha mẹ xem không hợp trời đánh lại phải bỏ. Tin chỉ mà tin quá như thế, từng ai năm bảy nơi mà nơi nào cũng không hợp cả, rồi biết rồi có con gái họ có gả thông hay không? hay để con ở vậy trọn đời cho hợp tuổi. Vì cơ đó mà biết bao nhiêu nhà con không giữ được gả trong tuyệt sạch.

Nói tóm lại đầu ta mà con ở trong vòng mông từ này xinh đẹp ngày nay, cũng vì học của non nơi, trí thực còn thấp bé, nay muốn phá cái nạn, mà muốn lra đi, thời cần phải có cái học phổ thông. Mà sự học thời các lang các xã xin phải mở thêm trường, chứ ở thôn quê còn ít quá, nay mới lòng mới có một trường, thời cái trường đó chỉ tiện cho những nhà lán của chúng quanh đó mà thôi, chứ những nhà ở xa xôi, đi mất hai ba giờ mới tới trường, thời làm sao cho tiện trẻ con đi học được; thành ra d ùng lại thời trăm người chưa được một người đi học, như vậy thời nhà lý gì mà khám phá cho vô khối ngu.

Còn cái học phí và lương bổng cho thầy giáo, thời lang nào xã nào lại không có công đia công ò, xin các ông đem cái tiền công đó ra mà giúp vào việc ích chung, chứ để chia tay nhau thời mỗi người có được là bao, lại sinh ra kiện cáo nhau nữa. Nếu mà không đủ thời xin các nhà hào phú trong làng đem chút tư tâm mà góp lại có lẽ cũng đủ chi dùng. Trẻ con trong làng thời bắt-phải học quốc-âm và toan-pháp cho đến khi dãn được một cái bằng mà nay ta gọi là "sơ học văn lưc" rồi làm gì mới được làm. Sách có câu "học đi đợ ngu" nếu không học thời không có p ượng sách chi hay mà phá tan đạp nát cái câu "đi đợ ngu" và "qui thần hai vai" đi được.

TRUNG-SƠN

LỜI CÁO

Bản báo mới ra đin, đồng báo ở các xứ Đông đưng ta đia có lòng hiếu cõ, e i t an thần đặc biệt của anh em chi em đối với một tờ báo mới) mang lại một mẻ nay như thế, bản báo cảm ơn vô cùng, đây có một đia bản báo tự lấy làm phan man là một tuần hai kỳ, không thể nào đang cho hết những bài lai cáo đưng, vậy bản báo hết lòng lo liệu, mong cho có một ngày kia báo ra hàng ngày đưng khỏi phụ làm lòng anh em chi em đã chữa có đia.

TIẾNG-DÂN

PHỤC-SINH

(XÃ-HỘI TIÊU-THUYẾT)

Dịch-giã: HOA-TRUNG

Số 9

CHƯƠNG MƯỜI BỐN (tiếp theo)

Chàng đến thành vào đia, ngày thứ sáu cái tháng ba là ngày vía Thánh. Chàng đi vào cửa, tới ở đia đia mà lãnh rùi lại rồi, những tiếng cười nói ở nhà thương. Khi đến đia này, thì chàng tr hí rằng: "Mình cũng đi đia này không biết!" Chàng nhìn cái nhà nhà quách đó cũng cái thêm hoa với đia đia như xưa, nhưng chỉ thấy hai cụ bà già, chưa không, vậy ủa, tay xạc thưng nước, chng ra chng Ca-đi-u-a thì không thấy. Chàng lại thấy cái nhà bít giờ! Tự-công đưng con của cô khân nh chng như mới lau đia xong. Khi vào phòng khách thì chỉ có Xô-phô ở đó mà thôi.

Xô-phô ôm chầu vào hôn vào nôi:

- "Cháu ngoan quá! Có Mă-ri chầu hôn mới, vì khi sáng đi rưng tới ở nhà thờ nhờ lăm."

Chàng vẫn hôn tay cô, vừa chào lại:

- "Chào cô, xin cô tha lỗi, tôi lăm có rùi cả."

- "Cháu đi thay đồ ngay đi, rùi đi đia có thể này!"

- "Chào ôi! cháu tôi đã có rui! Ca-đi-u-a, Ca-đi-u-a, đem cả phé cho anh này!"

Trong đưng của thấy có tiếng trả lời, Đe-mich-tri nghe nhận đưng ngay:

- "Vâng, tôi đem ngay bây giờ."

Trông ngợ chẳng đành thêm thóp, mừng lăm. Tiếng đó là tiếng nàng rui, vậy nàng hãy còn đia. Ca-đi-u-a thì chẳng biết là rui cả bộ hơn hồ nữ ủa, chng theo Tự-công vào buồng.

Chàng muốn hỏi thăm Tự-công chút chuyện Ca-đi-u-a cho biết năng

mấy lâu nay làm gì và đã có người đi giam chưa, nhưng thấy Tự-công giả cả mà ăn cần với chúng qu, cứ nhất thiết đòi đi nước rĩa tay cho chàng li. h chàng không giãm đem chng năng ra nôi, chỉ hỏi thăm mấy đia chầu của lão và con ngựa với con chó thôi.

Đe-mich-tri đưng thay quần áo thì thấy có tiếng chân đi ngoài đưng cầu rui có tiếng gõ cửa. Chng "làng lạo đợi kẻ khác lên vai rui nói: "Cư vào!"

Chinh Ca-đi-u-a đã rui. Bây giờ năng lại đep và đim da hơn ngày trước nữa. Hai mắt nàng đim cừ lóng lánh như sao, tươi cười như hoa, cái khân năng đeo trước ngực vẫn trắng trẻo sạch sẽ. Nàng đem cho chàng một miếng xà-phòng thơm và hai cái khăn, một cái lau mặt và một cái rĩa tay. Nàng vào tìm cưới một cách rất có đặng vừa chào, vừa hỏi chng có hơi ngưng ngưng mới chut.

- "Chào công tử đến mừng khỏe."

- "Phải, chào em... chào cô, có vấn mạnh đây chứ?" chàng cũng ngưng ngưng, không biết gọi năng bằng em hay bằng cô, rồi mặt cũng đỏ bừng lên như năng.

- "Vâng, cảm ơn. Hai cô bảo mang cho công tử miếng xà-phòng thơm hoa hồng này. Rồi năng đợ kiếng xà-phòng xung bàn và khoe hai cái khăn lén ghê."

Tự-công vừa chỉ cho Ca-đi-u-a cái túi nhỏ của Đe-mich-tri, đợ những liếc, bản chải, xà-phòng và nước hoa, đã mở sẵn trên bàn, rồi vừa nói:

- "Công tử đã đem xà-phòng đi theo rồi mà."

- "Thưa với hai cô rằng tôi cảm ơn v. Rồi chàng hưng chí kêu to lên rằng: "ở đây thời sướng quá!"

Ca-đi-u-a không nói gì, mỉm cười rui quay ra.

Hai cô liếp đia Đe-mich-tri ăn cần săn sóc hơn thường nhiều lăm, vì kỳ này Đe-mich-tri đi trận, chỉ

sống không chắc vào đia nên hơi có, có hơi lo lại càng thêm thương.

Đe-mich-tri đưng đin ở lại một ngày thời, nhưng khi thấy Ca-đi-u-a thì chàng đing ở luôn ngày lễ Phục-sinh nữa. Chàng đánh điện-tu cho bạn là Sang-bóc đưng đợi chàng ở O-đet xa như đã hẹn trước và nhân lên lura thành chơi đợi chàng đi với một thời.

Khi chàng mới gpp lại đưng Ca-đi-u-a thì bao nhiêu cảm tưởng hồi xưa lại phất sinh ra cả. Thấy cái khân trắng của năng đeo nơi ngực trong lòng cũng vui như trước, nghe tiếng nói, đưng cười trong trẻo của năng thì cũng sướng như xưa. Chàng nghĩ đến khi năng đưng với mình đưng bõ hồ người, một đồ thể nào, cười mỉm thì nào, trong lòng chàng lại thấy thng khổ chịu. Chàng vẫn thường năng thoi, nhưng chỉ có một đia khác là mới ai tình bày gợ không đưng có vẻ thanh khiết cao thượng như ngày nào nữa, mà hình như đã phũ lra những máu tye luy

trần ai rồi. Chàng cũng biết vậy, mà trong lòng chng dường như lại có ý lạy thờ lăm đia y lera.

Đe-mich-tri cũng như mọi người, trong tâm y của có hai phần, một phần thanh-kính vui cho mình hng hi sinh đợ gây hạnh phúc cho kẻ khác, một phần trong truce chỉ nghĩ đến sự thỏa mãn vật dục của mình, đã có phất hi sinh cả nhân loại cũng cam. Nay trong tâm lý của Đe-mich-tri cái phần trong truce no cơ đã đợ đợp hết cả cái phần thanh-kính kia rồi, song khi chàng gpp lại Ca-đi-u-a thì cái phần thanh-kính kia như có hơi đưng mà tranh nhau đia vì với phan trong truce thành ra tự nhiên sinh một cái có hình xung đợi suốt hai ngày. Chàng vẫn biết rằng ở lura lư đia là hay mà cũng không thể lri một tí gì, nhưng mà lại ứng ợ, cái tiếng cầu lương tâm nó riu vào trong óc cũng mặc thap.

Tối hôm trước ngày lễ Phục-sinh, mục sư tới chầu lera đia đưng kính ở nhà. Trong khi lera lễ Đe-mich-tri nhia Ca-đi-u-a không k

COMPATRIOTES VISITEZ LA PHARMACIE PHAM-DOAN-DIEM A TOURANE

truyền thuyết công dân. Lại có tin rằng...
(Arip)

UC-ĐẠI-LỢI

SYDNEY

Sydney (4 sept.) - Báo Le Premier ở...
(Arip)

AU MỸ

HỘI LIỆT-QUỐC

Tin ngày 24 Sept. Hội đồng Đại hội đồng...
(Arip)

PHÁP

Việc học pháp ở Đông-dương (Paris 24...
(Arip)

HOA-KY

Học-thành đôn - Thống-Học...
(Arip)

LIÊN-THÀNH

ĐÔNG-PHÁP SÀN-VIỆT

Công-phần bán bán...
(Arip)

HIỆU HƯƠNG-KY

PHOTO

84 Rue Jules - Ferry Hanoi

Chụp ảnh mỹ-thuật và ảnh...
(Arip)

VƯƠNG-GIA-NGẠI

DIT HƯU-ANH

DESSINATEUR PHOTOGRAPHE & HORLOGER

ANNAM NHATRANG

Buôn bán tạp-hóa

C. THÉ các thứ vật...
(Arip)

BỆNH QUI DA CƠ THUỐC TIỀN

Hai míc phải bệnh...
(Arip)

CÁC QUI KHÁCH TỚI ĐÔNG-HỚI

Cư tới nhà Nhattan khách sạn...
(Arip)

CỬA HÀNG THÊU DÂN ĐỐI

TRƯƠNG TO NHẤT Ở HUẾ

成文號

VINH-THANH

ANNAM - Rue Gia-Long - HUẾ

Kiến đẹp, chủ...
(Arip)

NGUYEN-VAN-THONG

DIT TAN THANH

Faifo Annam

Entreprise des travaux en Annam...
(Arip)

PHARMACIE PHAN-VAN-GIAO

HIỆU BẢO-CHẾ

THANH - HÒA ANNAM

HỒI AI LA KÉ VIỆT-NAM

XIN HÃY GIÚP NGƯỜI NAM VIỆT

Là Hiệu Bảo-chế thuốc...
(Arip)

ĐỒNG BÀO! ĐỒNG BÀO!

Hiệu Đồng-Quân-Hưng ở số nhà 179...
(Arip)

Người Nam xin hãy giúp người nước Nam.

Hiệu cũng tốt có bán đủ đồ...
(Arip)

Tiền đón vang.

Đi đến dân công nghệ...
(Arip)

CÁO-BẠCH

Kính triah các quý khách...
(Arip)

Fabrication des objets en écaille

Đổi mới là một vật...
(Arip)

MỘNG-LƯƠNG-ĐƯỜNG

Bồn đường bán đủ các...
(Arip)

TÀN-LOI

120, Rue d'Espagne SAIGON
(Arip)

PHARMACIE NGUYEN-VAN-TRI

Tại châu thành Mytho (Nam-Ky) có Nhà Thuốc Tây...
(Arip)

MỘNG LƯƠNG THƠ QUẢN

VƯƠNG-GIA-BẬT...
(Arip)

Directeur Général Huỳnh-Thúc-Kháng